

—≡ Ս Ի Ո Ն ≡—

Լ.Գ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1960

◀ Մարտ ▶

Թիւ 3

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐԺ ԴՈՒՐԵԱՆ

(Ծննդեան Դարադարձին առթիւ)

Ասկէ ճիշդ մէկ դար առաջ, 1860 Մարտ 6ին, ծնած է ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐԺ ԴՈՒՐԵԱՆ, Հետեալաբար Սիոն հաճելի պարտականութիւն մը կը համարի անդրադառնալ կեանքին այն մեծ անձնաւորութեան, որ մեր պատմութեան մէջ փայլուն անուն մը ապահովեց իրեն համար:

Դուրեան Սրբազան ապրեցաւ այնպիսի ժամանակ մը երբ Հայ Եկեղեցին ունէր իսկապէս մեծ բազմաթիւ եկեղեցականներ, և ահա այդ վաւերական մեծերու շքեղ հոլլին մէջ է որ ան հանդիսացաւ մին մեծագոյններէն:

Դուրեան Սրբազան ապրեցաւ հոգեկան այնպիսի բարձրութեան մը վրայ որ շատ քիչերու մատչելի եղած է:

Ան իր յարատեւ և անդիմադրելի ընթերցասիրութեամբ յաջողեցաւ իր միտքը վերածել գերազանցօրէն ճիշտ գանձարանի մը, և այդ կերպով մարդկային հանճարին ստեղծագործած դարաւոր հոգեկան հարստութեանց մեծագոյն սեղանաւորներէն մին հանդիսացաւ:

Դուրեան Սրբազան իր կենդանութեան անվիճելի պարծանքն էր մեր եկեղեցականութեան. իր մահէն ետք ան պիտի հանդիսանար գերագոյն մտաւոր պարբերութիւն անոնց, որոնք հոգևորական մարդու վսեմ կոչումը պիտի ընդգրկէին, անձնուիրաբար և անշահախնդրօրէն ծառայելու համար Հայաստանեայց Սուրբ եկեղեցիին:

Դուրեան Սրբազան օժտուած էր բանաստեղծական նուրբ տաղանդով, և այդ պատճառաւ իր գիրն ու խօսքը ունէին մասնաշատուկ զբաւշուելիք: Ան լայն չափով օժտուած էր նաև մանկավարժական տաղանդով, և իբրև մեծ ուսուցիչ ան սերունդներու կուռքը եղաւ: Իր ուսուցչական բազմամեայ գործունէութեան ընթացքին ան յատկապէս հասցուց վարձացած կրօնաւորներու հատուկ շարքեր, որոնք մեր եկեղեցական նուիրապետութեան մէջ զբաւեցին բարձր և պատասխանատու դիրքեր:

Նզաւ պահ մը (1931-6) երբ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ նուիրապետական չորս Աթոռներէն երեքին վրայ միաժամանակ բազմեցան իր Արմաշական երեք տաղանդաւոր աշակերտները, պանծացնելով իրենց մեծ ուսուցչին լուսաշող հմայքը: Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Աթոռին վրայ, Խապայեան Սահակ Բ. ի առնթեր, իբրև Աթոռակից Կաթողիկոս, կորովով կը զործէր Բաբգէն Կիւլէսէրեան (1931-6), Նրուսաղէմի պատրիարքութիւնը տքնալանօրէն կը վաւերէր Թորգոմ Արքեպս. Գուշակեան (1931-9), իսկ Կոստանդնուպոլսինը՝ Մեսրոպ Արքեպս. Նարոյեան (1927-44):

Ամեն. Տ. Նզիբե Ս. Արքեպս. Գուշակեան

Նման բան մը պատահած էր ճիշդ երկու դար առաջ (1730-34) երբ Բաղիշեցի Վարդան մեծավաստակ Վարդապետի Ամրտուեան տաղանդաւոր և պանծալի երեք աշակերտները միաժամանակ բազմած էին Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ նուիրապետութեան երեք Աթոռներուն վրայ — Ս. Լճմիածին՝ Արքահամ Բ. Խոշաբեցի (1730-34), Նրուսաղէմ՝ Գրիգոր Շղթայակիր (1715-49), Կոս-

տանգնուպուրիս՝ Յովհաննէս Կոլոտ (1715-41) — և լծուած հոգևոր և մտաւոր մեծածաւալ գործունէութեան, աննախանձ և սրտակից համերաշխութեամբ: Այսպիսի հազուադէպ և երջանիկ զուգարկալութիւն մը արդարեւ կը ցայտեցնէ մեծ ուսուցչի անթառամ այն հմայքը, որ Դուրեանի պայծառ շնորհներէն մին հանդիսացաւ:

Դուրեան Սրբազան ունէր խորունկ և հաւասարակշռուած ազգասիրութիւն: Իր շրջանին երբ մակերեսային, պոռոտ և ծայրայեղ ազգասէրներ զրաւած էին հրապարակը, Դուրեան տխուր կարեկցութեամբ կը դիտէր անխոհմ այն քայլերը որոնք կորստաբեր միայն կրնային ըլլալ: Ինքնակոչ փրկիչներու խռատ ազադակներուն և մոլեգնած ամբոխներու աւերիչ ազմուկին մէջ կը կորսուէր իր մեղմ ձայնը, որ զգաստութեան և աշարլիութեան անկեղծ կոչը կ'ուղղէր աւելիո՞ծ ծովի մը վրայ դէպի անդունդէ անդունդ տարուբերուող համբակ նաւապետներուն: Ծակատաղրական այդ օրերուն ողբալի էր կացութիւնը արդարեւ, երբ ճոռումբան իմաստակաները աւելի շատ ունկնդիր ունէին քան խոհական իմաստունները:

Դուրեան Սրբազան հիմնական և միայուն գործերու տեսիլքն ունեցող մարդն էր: Իր ձգտումն էր պատրաստել մա՛րդը՝ որով պայմանաւոր էր գո՛րծը. բայց փորձանաւոր ժամանակներ ահաւոր հարուածներով քանդեցին իր այնքան սրտադին ճիւղերով կերտած կենդանի յուշարձանները, բրտօրէն քանդեցին իր բարձր ու ազնիւ տեսիլները:

Յուսահատութեան և վհատութեան ոգին հեռու էր իրմէ սակայն, և ան մինչև իր վերջին շունչը դարձեալ ուզեց ու տքնեցաւ, որպէսզի տայ իր եկեղեցիին ի՛նչ որ կրնար, տայ իր հոգիի և մտքի զաւակներուն ո՛րքան որ կրնար: Ան ունէր փայփայուած գեղեցիկ իղձեր, ափսո՜ս որ տարածամ գնաց առանց տեսնելու առոնց իրագործումը:

Եւ այսօր երբ իր մահէն 30 տարիներ ետքը իր նշխարները ամփոփող շիրմին այնքան մօտիկ, բայց իր անարին մօմ մը վառելու շնորհէն զրկուած, մեր տա՛մկացած աչքերը կը դարձնենք իր պատկերին, ան իր վեհ նայուածքին յաւերժական քաղցրութեամբը կը նայի մեզի և կարծես կ'ընէ: Սիրեցէք Հայաստանեայց Մայր Եկեղեցին, մեր երբեմնի ծիրանագգեստ դշտոն, մի՛ թոյլ տաք դուք ձեզի որ ան սև զրզիւթներու մէջ պարուրուած մնայ, ողբալով իր զաւակներուն իրերամերժ ու ատելալառ կուրուքիւնը: Ան ձեր ամենուն զորութեամբ Մայրն է, մի՛ լացնէք զայն, մի՛ ուրանաք զայն, մի՛ ոտնահարէք զիւրքը. այլ հարազատ ու անձնուէր զաւակի ձեր զուգըրդանքով սփոփեցէք անոր վիշալը, մխիթարեցէք անոր սուգը, սրբեցէք անոր արցունքները, և թող իր մայրական սիրտը բերկրի տեսնելով ձեր եղբայրական զրկախառնումը:

